

WEEK VAN HET BOS 2007 'DE BOSBEHEERDER IN BEELD'

Verslag Bosbeheerdersforum (09/10/2007)

In kader van de week van het bos – campagne 2007 met als thema 'de bosbeheerder in beeld' werd op dinsdag 9 oktober het 'Bosbeheerdersforum' georganiseerd in opdracht van het Agentschap voor Natuur en Bos. De doelgroep behelsde zowel openbare als privé-bosbeheerders en was zeer divers: grote en kleine privé-boseigenaars, houtexploitanten, wildbeheereenheden, boswachters, zelfstandige bosbeheerders,...

De opzet was de bosbeheerders in een positieve sfeer met elkaar te laten discussiëren over een aantal knelpunten in het bosbeleid. De klemtoon lag hierbij op een constructief debat, zodat rond deze knelpunten mogelijke oplossingen naar voor geschoven konden worden.

Het voorbereidende proces voor het 'Bosbeheerdersforum' werd uitgevoerd door VBV binnen de week van het bos werking. Geert Van Kerckhove en Marlies Vanlerberghe organiseerden provinciale informatieronden en hadden bilaterale vergaderingen met tal van bosbeheerders om samen met hen de meest relevante knelpunten in kaart te brengen en hun vragen en insteek naar mogelijke oplossingen af te toetsen. Het resultaat was een Bosbeheerdersforum op maat van de beheerder!

Uiteindelijk werden 5 centrale thema's weerhouden: verkooprecht, openstelling en toegankelijkheid, bosuitbreiding, houtproductie en bosbeheerplannen. Per thema werd een debatgroep samengesteld van een 15-tal personen. Elke deelnemer kon deelnemen aan 2 debatgroepen. De discussies werden in goede banen geleid door 5 moderatoren, 5 'deskundigen' schetsten het juiste kader en het thema werd telkens ingeleid door een gastspreker-bosbeheerder.

In wat volgt vindt u een verslag per thema. Het is hierbij geenszins de bedoeling de visie van VBV te formuleren, wel een objectieve weergave van het gezegde per debatgroep. Met dank aan de verslaggevers van Inverde vzw voor de rapportering, evenals de moderatoren en deskundigen voor hun inbreng in dit verslag.

Thema: Voorkooprecht

I. Situering

Het recht van voorkoop natuur is in het leven geroepen om ecologisch waardevolle gebieden beter te kunnen beschermen. In regel worden gebieden of percelen aangekocht door de Vlaamse overheid en na aankoop ofwel beheerd door het Agentschap voor Natuur en Bos als natuureservaat of toegewezen aan een terreinbeherende vereniging die instaat voor het beheer als natuureservaat. Het principe achter het recht van voorkoop is dat aankoop (terreinverwerving) vrijwel de enige sluitende garantie is voor een afdoende bescherming van die ecologisch waardevolle gebieden en voor het behoud van de biodiversiteit. Het voorkooprecht wordt uitgeoefend door de VLM (als vertegenwoordiger van het Vlaamse Gewest).

Het recht van voorkoop natuur kan toegepast worden op de verkoop van onroerende goederen die gelegen zijn in het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN), in natuureservaten en hun uitbreidingszones gelegen binnen de groen- en bos(uitbreidings)gebieden en het VEN, in een door de Vlaamse Regering afgebakende perimeter binnen bos(uitbreidings)- en groengebieden binnen het IVON en in de afbakening van een natuurinrichtingsproject. Het kan maar uitgeoefend worden als aan een aantal factoren is voldaan (bv. verkoopprijs moet lager liggen dan schattingsprijs van Comité van Aankoop).

Het mechanisme van voorkooprecht heeft echter een aantal schaduwkanten. De private beseigenaars voelen dat hun kansen voor het aankopen van bossen en te bebossen gronden afnemen. Men heeft het gevoel dat er bij de toepassing van het voorkooprecht te weinig respect is voor het (duurzaam) beheer van privé-bossen. De Vlaamse overheid (in casu VLM) moet duidelijk communiceren en openlijk tonen welke de perimeters zijn waarbinnen zij het voorkooprecht wil uitoefenen. Nu zijn er veel en grote perimeters, maar er wordt niet overal gekocht, zodat het onmogelijk in te schatten is of men het voorkooprecht zal toepassen of niet.

Door de moderator werd het kader van de discussie geschetst. Het was niet de bedoeling het voorkeurecht ter discussie te stellen, maar wel suggesties te doen om de uitvoering ervan te verbeteren, zodat de bosbeheerder een actieve rol kan spelen in het nastreven van de doelstelling (bescherming van ecologisch waardevolle percelen). Tijdens elke sessie was de reactie van een aantal deelnemers dat dit een verkeerd uitgangspunt is. Ze stellen het voorkeurecht zeer sterk in vraag en er werd meermaals opgevoerd om het af te schaffen.

II. Voorkeurecht = rem op bosuitbreiding

De deelnemers haalden als eerste aandachtspunt aan dat het voorkeurecht privé-boseigenaars sterk belemmert in hun streven om een bos te verwerven of om hun bos uit te breiden met naburige bossen of te bebossen gronden. De aankoop van naburige of ingesloten percelen is dé manier waarop veel privé-eigenaars hun bouseigendom trachten te vergroten. Er werden meerdere voorbeelden aangehaald van kleine enclaves bos temidden privé-bos die aangekocht werden door de VLM. Op deze manier wordt bosuitbreiding en duurzaam bosbeheer afgeremd in plaats van gestimuleerd.

III. Gebrekkige communicatie zorgt voor onduidelijkheid en frustraties

Informatie over de ligging en de grootte van de perimeters is niet vlot toegankelijk voor de privé-eigenaar. Er zijn veel onduidelijkheden: Hoeveel keer werd het voorkeurecht toegepast? Waar werd het toegepast en voor welk bedrag? Wie waren de begunstigde partijen? Waarom werd het voorkeurecht wel of niet toegepast? Welke criteria gebruikt VLM om al dan niet tot de toepassing van het voorkeurecht over te gaan? Hoeveel percent van de potentiële aankopen werd effectief aangekocht d.m.v. het voorkeurecht? Het voorkeurecht wordt bovendien niet altijd uitgeoefend waar het van toepassing is. Dit leidt tot rechtsonzekerheid en onduidelijkheid. Bovendien wordt het voorkeurecht vaak uitgeoefend na de eigenlijke verkoop, zodat de nieuwe eigenaar zijn pas verworven perceel uit handen moet geven. Dit zorgt vaak voor grote teleurstellingen en frustraties bij privé-eigenaars die zich hadden ingesteld op een uitbreiding van hun domein. Ze hebben hierbij het gevoel dat de gronden hen zonder enige reden 'afgesnoept' worden.

Een eerste vraag van de privé-eigenaars is meer duidelijkheid en communicatie over het recht van voorkeurecht natuur, zowel door de overheid als door notarissen. Deze informatie moet voor iedereen vlot toegankelijk gemaakt worden.

Door het vrijgeven van informatie over de toepassing van het voorkeurecht gedurende de voorbije jaren, kunnen problemen duidelijker worden. Zo krijgt ook de privé-eigenaar een zicht op de toepassing van het voorkeurecht en de visie van de overheid terzake.

IV. Te ruime perimeters

De privé-eigenaars vragen een inkrimping van de perimeters, met duidelijke afspraken over de visie van de overheid

op de toepassing van het voorkeurecht binnen die perimeters. Er dient een toekomstgerichte taakverdeling te worden opgesteld, waarbij de perimeters worden verkleind. Binnen deze perimeters dient de overheid de ecologisch meest waardevolle percelen en de recreatieve bossen te beheren en het voorkeurecht ook effectief uit te oefenen. Private eigenaars kunnen andere bossen beheren vanuit hun eigen invalshoek, maar binnen de criteria duurzaam bosbeheer. Er werd opgemerkt dat deze oefening zinvol is, maar dat het in bosarme regio's al te laat is: alle bossen zijn reeds opgekocht door de overheid of terreinbeherende verenigingen. In de bosgroep Vlaamse Ardennen is er een wachtlijst van mensen die bos of te bebossen gronden willen aankopen om deze duurzaam te beheren. Er is nood aan rechtszekerheid voor deze kandidaten, die private middelen willen investeren voor een duurzaam bosbeheer in Vlaanderen.

In bosrijke regio's is de oefening wel nog zinvol: ANB-Limburg bijvoorbeeld heeft onlangs zijn perimeters verkleind.

V. De overheid bereikt de ecologische doelstellingen niet altijd beter of efficiënter dan privé-eigenaars

De deelnemers aan de discussies zijn het niet eens met de algemene stelregel 'de overheid doet alles beter'. De overheid is niet altijd de beste en meest kostenefficiënte partner om de ecologische functie te garanderen en de visie van de overheid te realiseren. Dit is bijvoorbeeld het geval in de voorbeelden van de aankoop door VLM van kleine bossnippen te midden van privé-eigendom. De privé-boseigenaars vinden dat de overheid pas moet ingrijpen als duidelijk is dat het privé-beheer te wensen overlaat, en niet proactief zoals nu. Bovendien drijft het voorkeurecht momenteel de prijzen op: één van de mogelijkheden om het voorkeurecht te ontlopen is immers hoger te bieden dan de schattingsprijzen in de omgeving.

Er werd hierbij ook gewezen op de historische rol van de privé-eigenaar in het behoud van het bos en de ecologische waarden. Er is nog veel biodiversiteit door de diversiteit onder de eigenaars. De overheid bereikt de ecologische doelstellingen zeker niet altijd beter of efficiënter dan de privé-eigenaar. Het is net dankzij hen dat veel natuurwaarden bewaard zijn gebleven. Dit staat haaks op de stelling van de overheid dat slechts door verwerving van gronden het behoud van de natuurwaarden kan verzekerd worden.

Een aangebrachte oplossing was dan ook dat er afgestapt moet worden van het voorkeurecht als algemeen principe binnen de perimeters. Om de ecologische functie van bossen te garanderen kan het voorkeurecht uitgebreid worden tot privé-eigenaars (eventueel enkel de naburige eigenaars), op voorwaarde dat de ecologische functie gegarandeerd wordt, bijvoorbeeld door het maken van een uitgebreid bosbeheerplan. Dit is echter een zeer dure zaak, zeker voor kleine privé-eigenaars, en wordt dus als oneerlijk ervaren.

Het bosbeheerdersforum werd geopend in plenum met een voorstelling van de 5 discussiethema's, ingeleid door een privé-boseigenaar. © VBV

Een andere mogelijkheid is het onderschrijven van de criteria duurzaam bosbeheer (of andere duidelijke criteria) op te nemen in de akte van aankoop van de te bebossen gronden of bossen. Door de privé-eigenaar deze keuze voor te leggen bij de aankoop van gronden binnen de perimeters wordt de visie van de overheid ook gerealiseerd. Als hij de criteria duurzaam bosbeheer niet onderschrijft, kan de overheid besluiten om toch over te gaan tot uitoefening van het voorkeepsrecht.

Het voorkeepsrecht kan ook op een zeer eenvoudige manier uitgebreid worden tot de 'erkende bosgroeperingen', waarvan sprake dit in de wetgeving aan te passen tot 'erkende bosgroepen'. Er bestaan nog enkele erkende bosgroeperingen, maar er kunnen geen nieuwe meer worden opgericht. Bij het verkopen van gronden of bossen tussen leden van erkende bosgroeperingen kan het voorkeepsrecht niet worden toegepast. Een dergelijk systeem zou moeten gelden tussen leden van de bosgroepen. Ook de wildbeheereenheden (WBE's) kunnen hierin een rol spelen (uitbreiden van het voorkeepsrecht tot de WBE's). De WBE's zijn vragende partij voor een erkenning als terreinbeherende vereniging. Zij hebben namelijk een gebiedsdekkende werking, waarbinnen ecologie een belangrijke plaats inneemt.

Ook hier werd opnieuw de mogelijkheid geopperd om het voorkeepsrecht af te schaffen, maar tegelijk de natuurfunctie op te nemen voor het volledige Vlaamse grondgebied. De nadruk moet worden verlegd van de verwerving van gronden naar de handhaving van de bestaande natuur- en milieubeschermingswetgeving. Op die manier wordt de ecologische visie van de overheid gerealiseerd, maar tegelijkertijd blijft elk individu of organisatie de mogelijkheid hebben om bossen aan te kopen.

Tenslotte wordt gevraagd het voorkeepsrecht niet te laten gelden wanneer er binnen een familie te bebossen gronden of bossen worden verkocht (cfr. geen voorkeepsrecht wanneer een pachter de grond die hij/zij pacht koopt van de verpachter). Op dit moment blijven er immers zeer veel gronden in onverdeeldheid, omdat men schrik heeft voor het voorkeepsrecht.

VI. Efficiënt aanwenden van budgetten

Het budget dat beschikbaar is voor de verwerving van gronden via het voorkeepsrecht wordt gebruikt om bestaande bossen aan te kopen. De privé-boseigenaars vinden dat het geld nuttiger besteed zou worden als het gebruikt wordt om te bebossen (landbouw)gronden aan te kopen waardoor

Deze discussiegroep boog zich over het thema 'Bosuitbreiding: een zaak van openbare én private boscijneers?'. © Inverde

aan bosuitbreiding gedaan wordt. Dit is met het huidige systeem, waarbij vooral reeds bestaande bossen gekocht worden, niet het geval.

Hierbij aansluitend werd ook geopperd een subsidiërings-systeem mogelijk te maken voor privé-eigenaars voor de verwerving van bossen en te bebossen gronden, zoals dat nu voor de erkende terreinbeherende verenigingen het geval is. Deze subsidie is een vergoeding voor de maatschappelijke rol (vnl. ecologisch) die deze bossen vervullen en voor de grondwaardedaling bij het bebossen van landbouwgronden.

Doorheen de hele discussie kwam telkens opnieuw naar boven dat de bosgroepen het ideale platform zijn voor overleg tussen overheid en privé-eigenaar over de visie en de procedure van het voorkeurrecht. Ook in concrete dossiers kunnen zij een rol spelen door op te treden als bemiddelaar, bijvoorbeeld waar de overheid afziet van het voorkeurrecht als de privé-eigenaars de ecologische functie garanderen. Bij elk dossier waarin het voorkeurrecht toegepast wordt door de overheid, zou er via de bosgroep minstens overleg en inspraakmogelijkheden moeten zijn.

Thema: Openstelling en toegankelijkheid

I. Situering

Volgens het Bosdecreet zijn alle bossen steeds toegankelijk voor voetgangers op de boswegen. Boswegen worden hierbij gedefinieerd als alle paden waar meer dan één voetganger tegelijk kan passeren. Het toelaten van gemotoriseerd verkeer op de boswegen is bijgevolg onder geen enkele vorm toegestaan. Deze basisregels gelden zowel voor openbare als voor private bossen. De toegankelijkheid van een bos wordt geregeld door een toegankelijkheidsreglement. Om de openstelling en toegankelijkheid van bossen te bevorderen en te stimuleren verleent de Vlaamse overheid subsidies aan boscijneers die dienen voor het onderhoud en aanleg van infrastructuur. Per meter opengestelde bosweg kan jaarlijks een bedrag van € 2 toegekend worden, met een maximum van € 50 per ha. In een bos kan ook een speelzone afgebakend worden (subsidie van € 100/ha/jaar). Op dit moment wordt de laatste hand gelegd aan een nieuw Besluit.

Veel privé-boscijneers zijn echter niet geneigd hun bossen permanent open te stellen voor bezoekers. Zij voelen aan dat ze dan worden geconfronteerd met bepaalde zaken (bv. vandalisme, zwerfvuil, ...) waar zij zelf geen vat meer op

hebben. Wel zijn vele private bouseigenaars ervoor te vinden om op afspraak en op bepaalde tijdstippen, voor bepaalde (doel)groepen hun bossen tijdelijk open te stellen (bv. door zelf een rondleiding te geven).

Openbare bosbeheerders stellen hun bos wel open (wettelijke verplichting), maar zien zichzelf ook geconfronteerd met bovenstaande problemen.

De bosbeheerders willen geen bos vol borden. Toch moet er duidelijk gecommuniceerd worden wat mag en niet mag. Het is duidelijk dat openstelling en toegankelijkheid een complex gegeven is met veel deelaspecten. Er werden een aantal vaststellingen opgesomd, waarvan enkele verder uitgediept werden. Op basis daarvan werden mogelijke oplossingen aangebracht.

II. Vaststellingen op een rijtje

Als eerste punt wordt de versnippering aangehaald. Om een gedegen toegankelijkheid uit te werken moet er niet (alleen) gefocust worden op de kleine bouseigenaar, maar wordt er beter gewerkt op boscomplexniveau. Afhankelijk van de streek betekent dit een samenwerking tussen één of meerdere openbare eigenaars, openbare en privé-eigenaars of enkel privé-eigenaars. Dat het perfect mogelijk is om met meerdere bouseigenaars een toegankelijkheidsreglement uit te werken, wordt door de Bosgroep Zuiderkempen met succesvoorbeelden gestaafd. Sommige privé-eigenaars hebben het gevoel dat de overheid zelf te weinig aan de openstelling bijdraagt en dat er naar hun inziens te veel verwacht wordt van de kleine privé-eigenaar.

Ten tweede waren de aanwezige bouseigenaars het er unaniem over eens dat openstelling leidt tot meer zwerfvuil en het ontstaan van sluiptwegen in hun bossen. Het is dan aan de bouseigenaars zelf (of bos- en jachtwachters) om dit probleem op te lossen en dit werkt frustratie en wrevel op. Als de eigenaars dit probleem moeten opvangen dient hier een vergoeding tegenover te staan.

Een derde vaststelling is het feit dat verschillende soorten bossen een verschillende aanpak vereisen. Kleine bossen vergen een andere aanpak dan grote bossen. Hetzelfde geldt voor kleine jachtbossen en kasteelbossen. Een globale aanpak is niet mogelijk, men moet rekening houden met de lokale situatie.

Als vierde punt vinden sommige eigenaars het jammer dat de toegankelijkheidssubsidies voor hun bos naar de bosgroepen gaan en niet naar henzelf. Dit is echter een groot misverstand, aangezien deze subsidies steeds aan de bouseigenaars gericht worden. Het is wel zo dat bouseigenaars vrijwillig kunnen beslissen om de subsidies af te staan aan de bosgroep in ruil voor een dienstverlening m.b.t. het opruimen van zwerfvuil, het kappen gevaarlijke bomen, algemeen onderhoud, ... Dit gebeurt momenteel binnen de Bosgroep Zuiderkempen, die dan de arbeidersploeg kan inzetten om bovenstaande praktische zaken aan te pakken.

Zijdelings werd ook aangehaald dat het aanvragen van subsidies te veel papierwerk vergt.

Een vijfde vaststelling is de complexe wetgeving. Kleine beheerplannen met inbegrip van een plan voor de toegankelijk zijn nog relatief eenvoudig, maar bij uitgebreide beheerplannen stoot met op een aantal valkuilen: de verschillende recreanten willen elk hun eigen route, verschillende statuten van de wegen, ... Men kan dit deels oplossen met een gemeentelijke verordening, maar voor grote domeinen is dit praktisch onhaalbaar.

Ten zesde stelden sommige aanwezigen dat het nieuwe besluit zo lang op zich laat wachten. Hierbij werd ook aangehaald dat de communicatie van het Agentschap voor Natuur en Bos vaak te wensen overlaat. De regelgeving in verband met de verzekering bij openstelling is niet gekend, de inhoud van het bosdecreet is niet op maat van de modale eigenaar vertaald, ...

Als zevende vaststelling werd aangehaald dat elke recreant zijn noden en wensen heeft, en die zijn niet (altijd) met elkaar te verzoenen. Niet alle recreanten kunnen in één bosgebied ingepast worden. Bovendien is ook de toeristische sector een belangrijke speler in de gebruikersgroepen. Deze hebben vaak ook hun wensen en gebruiken graag hun eigen bordjes, zonder dat hierbij afstemming met de andere belanghebbenden gebeurt.

Een achtste vaststelling is de hoge leeftijd van de bouseigenaars, wat de communicatie bemoeilijkt. Ook de motivatie van deze groep zou minder groot, al moeten we dat wel steeds per persoon of regio bekijken. Er zijn voorbeelden in de Bosgroep Zuiderkempen van enthousiaste en gemotiveerde oudere bouseigenaars.

Tenslotte wordt opgemerkt dat er door openstelling een stijging van vandalisme en diefstal vastgesteld kan worden. Hout wordt gestolen, bosbouwmachines worden vernield. Kortom er wordt geen respect meer getoond voor ander-mans eigendom.

Deze vaststellingen werden in vier hoofdknelpunten gebundeld.

- 1) De complexiteit om een bos open te stellen
- 2) De verschillende waarden van bossen met inbegrip van de genotswaarde
- 3) De problematiek van de subsidies
- 4) Het vandalisme probleem met inbegrip van diefstal, beschadiging en zwerfvuil

Twee ervan werden verder besproken in de werkgroepen, er werd constructief naar oplossingen gezocht.

III. De complexiteit om een bos open te stellen

Een mogelijkheid om de gebruikerstromen te kanaliseren is de repressieve tolerantie. Via deze methodiek worden de gebruikerstromen geleid zonder dat ze het merken. Men

gebruikt hierbij geen verbodsborden. Dit kan gebeuren door paden op een natuurlijke wijze af te sluiten, door de mensen via paden en infrastructuur te leiden ... naar een aantal goed gekozen magneten. Dit is een weinig agressieve methode, wat maakt dat ze door de bezoekers aanvaard wordt.

Ervaring, onder andere uit het kabouterbos in Kasterlee met jaarlijks 100.000 bezoekers, leert dat met deze methode de sluiptwegen op lange termijn verdwijnen.

Ten tweede zien de bosbeheerders als mogelijke oplossing een betere en gestroomlijnde communicatie van de overheid naar de eigenaars toe. Men verwacht meer informatie over de verzekering, wetgeving, ... Deze informatie is meer dan wenselijk.

Ook de juridische problemen, die het toegankelijkheidsbesluit hinderen, dienen weggewerkt te worden. De bosbeheerders willen duidelijkheid over het statuut van buurtwegen, boswegen, openbare wegen, ... Hierbij onderstreep men dat overleg op federaal niveau onontbeerlijk is. Wetgevende vragen over routes die deels in het bos, deels buiten het bos lopen moeten opgelost worden. Ook voor routes die door werkzaamheden en beheer ontstaan, moet naar een oplossing gezocht worden.

Een vierde oplossing is een betere maatschappelijke opvoeding van recreanten. Gebruikers denken vaak dat alles mag (gebaseerd op allemansrecht in Scandinavië). Een gedegen opvoeding (onderwijs, politiek) kan hierin een hefboom zijn. Bovendien zijn niet alle bezoekers potentiële boeven, en kan een goede communicatie met bezoekers al voldoende zijn. Een sprekend voorbeeld hiervan is het fenomeen van de loslopende honden. Agressieve overtreders echter, zoals quads, moeten harder aangepakt en ook vervolgd worden.

Een vijfde oplossing is het samenbrengen van alle doelgroepen om te discussiëren, te luisteren en te spreken met elkaar. Zo geef je op zachte wijze responsabilisering aan de mensen zelf, en krijgen de verschillende deelnemers begrip voor het standpunt van andere mensen rond de tafel.

Een aantal aanwezigen merkte op dat voorlopig enkel kleine bouseigenaars zich aansluiten bij dit verhaal. Grote bouseigenaars, Natuurpunt bijvoorbeeld, zouden ook de stap moeten zetten om deel te nemen aan deze responsabilisering. Consultatievergaderingen kunnen immers wonderen verrichten naar draagvlak en begrip. Ook het detecteren van de recreantengroepen is niet altijd evident. Een huis-aan-huis folder bussen over de infovergadering kan dit oplossen.

Ten zesde werd als concrete actie aangebracht dat bosbeheerders en –gebruikers samen een ethische code kunnen opstellen om die dan te ondertekenen en na te leven. Tot slot werd ook opgemerkt dat de bouseigenaars te weinig erkend worden en te weinig gewaardeerd worden voor hun

maatschappelijke rol. De bouseigenaars in de bloemetjes zetten zou meer moeten gebeuren.

— IV. Vandalisme

Het eerste voorstel in de richting van een oplossing voor het vandaliseprobleem is het voorzien van een vergoeding voor eigenaars, jagers, ... die het vuil opruimen. Ook de gemeente kan hierin een belangrijke rol vervullen door het leveren van containers of zelf een hand toe te steken.

Ten tweede zou openstelling beperkt moeten kunnen zijn in tijd en ruimte en indien gewenst enkel onder begeleiding. Permanente openstelling zou volgens vele aanwezigen niet wenselijk zijn, al zijn er voorbeelden aan te halen (bv. Bosgroep Zuiderkempem) waar dit geen probleem vormt. Bij een begeleide openstelling is er steeds een verantwoordelijke als aanspreekpunt. Ook een beperkte openstelling van gebruikersgroepen is mogelijk. Motoren en quads zijn uitgesloten. Deze maatregel zou ook de ecologische waarde van het bos ten goede komen, daar mede door recreatie de biodiversiteit achteruit gaat. Occasionele toegankelijkheid kan dus een oplossing bieden in bepaalde gebieden.

Een derde oplossing is 'het inspelen op de motivatie van de eigenaars'. Veel eigenaars voelen zich in de steek gelaten en gedemotiveerd. Ondersteuning door de bosgroepen door bijvoorbeeld zwerfvuil op te ruimen en sluiptwegen aan te pakken kan helpen. De meeste bouseigenaars verkiezen dit boven subsidies. Daarnaast mag ook de genotswaarde van een bos niet vergeten worden. De subsidie wordt wel gezien als een waardering hiervoor, maar mag het eigendomsrecht niet aantasten. Deze subsidie mag bijgevolg niet het gevoel geven dat je als eigenaar 'uitgekocht' wordt. Een doordachte ondersteuning (bv. het aanleveren van bordjes) en subsidiering is hier dan ook de boodschap. Bij grote landeigendommen spelen natuurlijk ook andere factoren een rol. Men hoopt ook dat men voldoende inspraak krijgt bij nieuwe wetgevingen en dat de dialoogdagen geen dode letter blijven.

Veel mensen percipiëren het bos als de mogelijkheid om (huis)vuil achter laten. De regel dat men moet betalen voor het ophalen van huisvuil werkt het sluikestorten in de hand. Maar dit is een maatschappelijk probleem dat vooral door de overheid (wetten en verbaliseren) en het onderwijs (opvoeding en sensibiliseren) moet opgelost worden. In dit kader zou het woord 'openstelling' beter vervangen worden door 'toegankelijk'.

Tenslotte zou ook de controle verbeterd kunnen worden. In openbare bossen staan de boswachters hiervoor in, in parken de parkwachters, maar voor de privé-bouseigenaars is niemand beschikbaar. Er dient zich hiervoor vanuit het beleid een oplossing op. De nieuwe wachters kunnen zowel in een bestaande organisatie worden opgenomen zoals de bosgroepen, wildbeheereenheden, ... als in een nieuwe onafhankelijke organisatie. Ook de voorgestelde ethische code met gebruikersgroepen kan hieraan tegemoet komen, de overheid dient stappen te nemen in deze richting.

Ook de (on)zin van houtproductie in Vlaanderen werd bediscussieerd door de aanwezige bosbeheerders. © Inverde

Thema: Bosuitbreiding: een zaak van openbare én private boscijners?

I. Situering

Bosuitbreiding in Vlaanderen verloopt moeilijk en traag. Er zijn dan ook heel wat hindernissen te overwinnen: er is de grote druk op de open ruimte, de moeilijkheden met de bebouwingvergunningen, strengere criteria onder meer in VEN-gebieden, ...

Zolang de overheid er alleen voor staat zal de geplande bosuitbreiding er moeilijk komen. Mede daarom heeft het bosbeleid getracht om de private boscijner mee te betrekken in deze doelstellingen (bv. bebouwen op landbouwgronden). Maar deze bosbeheerder vangt tegenstrijdige signalen op en voelt op het terrein niet echt dat zijn/haar initiatieven ondersteund worden. Er is het probleem van voorkeurecht (zie hoger), maar ook de lange administratieve weg voor de toekenning en het verkrijgen van een bebouwingvergunning. Bovendien merkt men ook dat de overheid nog steeds bestaande bossen aankoopt, ook als andere private boscijners interesse hebben om dat te kopen. Duizenden boscijners zetten zich al jaren in om het bospatrimonium goed te beheren, de laatste jaren ondersteund door de oprichting en de werking van de bosgroepen. Private boscijners voelen aan dat ondanks de stimulansen

die de huidige wetgeving biedt, het aankoop- en vergunningsbeleid van de Vlaamse overheid eerder ontmoedigend werkt.

II. Is er voldoende draagvlak voor bosuitbreiding in Vlaanderen?

De deelnemers waren het er volmondig mee eens dat er een heel ruim draagvlak bestaat voor bosuitbreiding. De Vlaamse bevolking wil echt wel meer bos. Toch blijkt dit onvoldoende om de bosuitbreiding op een aanvaardbaar niveau te brengen in de richting van de vooropgestelde doelstelling van de Vlaamse Regering. Van de 10.000 hectare bosuitbreiding die tegen dit jaar (2007) moet gerealiseerd worden is er amper 3.000 hectare effectief tot stand gekomen. Binnen de workshops werd de landbouwsector met de vinger gewezen, die met succes de bosuitbreiding zou tegengaan. Voor private eigenaars blijkt het vaak moeilijk om positieve adviezen te bekomen van landbouwgerelateerde administraties. Anderzijds koopt ook de Vlaamse overheid terreinen aan die uitermate geschikt zijn voor bosuitbreiding, maar ook zij bekomen niet steeds een gemeentelijke toelating onder druk van landbouwwertegenwoordigers.

De stelling dat de landbouw niet bereid zou zijn om bosuitbreidingprojecten goed te keuren, wordt echter genuanceerd. Lokale voorbeelden tonen aan dat de landbouw zich wel achter een bosuitbreidingproject schaaft, zeker als er consensus is over de ruimtelijke zonering. Hierbij is het

De geslaagde dag werd afgesloten met een excursie in Meerdaalwoud. © Inverde

belangrijk dat op lokaal niveau gewerkt wordt en via intens overleg met de betrokken landbouwers. Als knelpunt werd de lage vergoeding naar voor geschoven. Als landbouwers een economisch voordeel zien in de bebossing dan kan bereidheid ontstaan (hier werd ook verwezen naar industrie- of woonuitbreidingsprojecten die doorgaans tot minder weerstand aanleiding geven bij de landbouwsector). Een schepen van een Vlaams-Brabantse gemeente gaf ook aan dat landbouwers in haar gemeente bereid waren om bosuitbreidingprojecten te integreren in hun bedrijfsvoering indien de opbrengst groter zou zijn dan de klassieke landbouwopbrengsten op de betrokken percelen. De Europese subsidies voor bosbeheer zouden wel te laag zijn t.o.v. landbouwsubsidies.

In dit verband verwachten de deelnemers veel van de korte omloophoutteelten, kortweg KOH (in functie van bio-energie), of plantages in het agrarische gebied die louter op productie gericht zijn. Die zouden dan wel volledig of deels buiten de beschermingsmaatregelen van het bosdecreet moeten vallen (nvdr: KOH werden reeds gedeeltelijk uit het bosdecreet verwijderd). Dat zou landbouwers en (nieuwe) private eigenaars over de brug moeten halen om deze activiteiten te ontwikkelen. Hier speelde echter de discussie of we in dit geval nog over bos en duurzaam bosbeheer, en bijgevolg over bosuitbreiding, kunnen spreken of eerder over een landbouwteelt.

Een deelnemer gaf aan dat ondanks deze mogelijke oplossingen de drempel zal blijven bestaan. Bosbouwopbrengsten moeten op lange termijn bekeken worden, terwijl landbouwers hun teelten nu makkelijker kunnen afstemmen op de wijzigende marktomstandigheden. Bovendien is de klassieke economische plantagebosbouw onderhevig aan een aantal onzekere factoren als ziektes, stormschade, ... Tot slot is er de factor van de vrije teeltkeuze en de onzekere factor of beboste percelen ooit nog kunnen omgezet worden naar een klassieke landbouwteelt. Dat brengt ons naadloos bij de volgende vraag.

— III. Zijn onze bossen te goed beschermd?

In de workshops werden voorbeelden aangehaald die illustreren dat beschermingsmaatregelen soms het omgekeerde effect hebben. In de Vlaamse Ardennen verdwijnen volgens een deelnemer heel wat bomen in het landbouwlandschap zonder dat die herplant worden. Ook het strenge verbod op ontbossing zou heel wat potentiële bebossers afschrikken. Een deelnemer merkte echter op dat dit lokaal misschien wel het geval kan zijn, maar dat op ruimere schaal bekeken het verbod er toe geleid heeft dat de ontbossing golf in Vlaanderen (600 hectare per jaar tussen 1990 en 2000) een halt werd toegeroepen en dat we momenteel van een voorzichtige netto-bosuitbreiding gewag kunnen maken. We kunnen dus concluderen dat het verbod op ontbossing (met bijhorende compensatieregels) op microschaal kleine

bebossingprojecten kan hinderen, op macroschaal heeft het wel degelijk het gewenste effect om de bosoppervlakte in Vlaanderen minstens op het huidige peil te houden.

Zoals eerder vermeld zijn er voor hoog productieve plantages in het landbouwgebied op termijn wellicht bijkomende mogelijkheden buiten de beschermende sfeer van het bosdecreet.

IV. Bosuitbreiding begint waar ontbossing stopt!

Onder de deelnemers was er een ruime consensus dat alles in het werk moet gesteld worden om ontbossingen zo veel mogelijk te verhinderen, zodat bosuitbreidingprojecten niet louter compenserend werken maar wel degelijk tot een positief saldo leiden op de bosbalans. Nu ontbossingen omwille van 'hardere' projecten zoals woningbouw of uitbreiding van industrie moeten gecompenseerd worden, richtte het debat zich voornamelijk op ontbossingen om redenen van natuurbehoud.

Er werd vrij lang gediscussieerd over de ontbossingen omwille van heideherstel, voornamelijk door Natuurpunt, die dikwijls nog eens ondersteund worden door Europese subsidies. De deelnemers vragen zich af of deze ontbossingen wel nut hebben en leiden tot het vooropgestelde resultaat. Er ontbreken in elk geval heldere afwegingskaders en er werden dan ook ernstige vragen gesteld bij dergelijke ontbossingprojecten. Een vertegenwoordiger van Natuurpunt vraagt om de perceptie niet te verwarren met de realiteit. Het is inderdaad zo dat Natuurpunt binnen haar reservaatprojecten in diverse gevallen kiest voor niet-boshabitats en via ontbossing zeldzamere biotopen tracht te creëren of te herstellen. De natuurvereniging beschikt echter vandaag nog niet over cijfermateriaal om na te gaan wat de verhouding is tussen de door hun ontboste oppervlakte en de bosuitbreidinginitiatieven binnen haar reservaatwerking. Natuurpunt zou wel van plan zijn om dit in kaart te brengen en wil vandaag wel meer de kaart trekken van ecologische bosuitbreiding en via gerichte projecten een bijdrage leveren aan de bosuitbreiding.

Dat het creëren van open plekken nuttig kan zijn binnen het bosbeheer stond niet (zwaar) ter discussie, maar de meeste deelnemers vonden de oppervlakte van drie hectare (dit is de limiet om al dan niet over ontbossing te spreken) wel overdreven.

Ook in de ontwikkeling van 'nieuwe natuur' wordt te weinig voor bos gekozen. Als voorbeeld werden overheidsprojecten (bv. het Sigmaplan) naar voor geschoven. Een deelnemer is ervan overtuigd dat in dit plan te weinig kansen werden gegrepen om, naast de aanleg van slik- en schorregebieden en andere moerasvegetaties, ook te kiezen voor de realisatie van bosvegetaties, gezien broekbossen daar zeker niet zouden misstaan.

V. Waarom verloopt de bosuitbreiding zo moeizaam?

De discussie ging slechts beperkt in op de klassieke oorzaken als de slechte ruimtelijke ordening en de grote gronddruk onder impuls van het verstedelijkte karakter van onze regio. Integendeel, er werd verwezen naar andere naburige economische toproegio's zoals Parijs, Amsterdam en Londen waar de bosindex positiever is dan in Vlaanderen en waar bosuitbreidingprojecten wel succes kennen. De deelnemers verwezen naar tal van initiatieven die gefnuikt werden in de adviesprocedures waarbij vnl. de voormalige afdeling land van AMINAL met de vinger werd gewezen. Er werd zelfs van onwil gewag gemaakt, gezien sommige weigeringen duidelijk percelen betrof die niet voor de landbouw geschikt zijn. Een bosgroepcoördinator onderbouwde dit met cijfermateriaal. Hij screende bosuitbreidingvoorstellen van zijn bosgroepleden met behulp van de omzendbrief met betrekking tot de bebossing van landbouwgronden. Zes voorstellen die volgens hem beantwoordden aan de criteria voor een positief advies werden ingediend voor subsidiëring. Geen enkel dossier werd afgerond met een gunstig gevolg. Dit leidt ertoe dat diverse grondbezitters zich beperken tot het zoeken van een lokaal draagvlak (met de lokale besturen, omwonenden en grondgebruikers) en voor de rest hun gronden succesvol bebossen zonder de administratieve plichtplegingen (maar dus ook zonder subsidies).

VI. Hoe kunnen we stappen vooruit zetten in de bosuitbreiding?

Verder bouwend op bovenstaande voorbeelden voelden diverse deelnemers er wel wat voor om nieuwe bossen 'en silence' aan te leggen. De workshopleden kwamen wel tot de conclusie dat dit moeilijk als structurele oplossing naar voor kan geschoven worden.

De workshopleden menen dat het vergoeden van het verlies aan grondwaarde cruciaal is om bosuitbreiding een duw in de rug te geven. Bij duurzame bosuitbreiding daalt de grondwaarde immers aanzienlijk vanaf de dag van de bosaanplant. Indien hier een gepaste vergoeding tegenover staat dan is een belangrijke drempel weggenomen. Een deelnemer is van oordeel dat de vergoeding voor grondwaardeverlies aan particuliere eigenaars lager zullen uitvallen dan bosuitbreiding die de overheid zelf realiseert gezien de zware overheidsprocedures en het daaropvolgende beheer een hoge loonkost meebrengen. Toch meent de vergadering dat de overheid wel degelijk een initiatief moet nemen in specifieke bosuitbreidingsdoelstellingen waarbij de realisatie van stadsbossen als voorbeeld naar voor werd geschoven. De overheid moet zich wel beter organiseren om de op til staande projecten sneller op het terrein waar te maken.

Landbouwers kunnen tot bosuitbreiding bewogen worden door hogere vergoedingen te voorzien of door hen een gepast alternatief aan te bieden bijvoorbeeld via de grondenbank. Andere ideeën die aan bod kwamen betreffen de realisatie van CO₂-compensatiebossen waarbij bedrijven naast maat-

regelen aan de bron ook een deel van hun broeikasgasuitstoot kunnen compenseren door bosaanleg. Wel moet opgepast worden dat het hier niet louter gaat om een marketingstrategie. Er werd ook verwezen naar de 'groen-bij-roodprojecten' in Nederland waar bosaanleg wordt gekoppeld als voorwaarde bij bepaalde realisaties van harde infrastructuur (woningbouw/industrie).

Men is ook van oordeel dat het (versneld) afbakenen van zones die specifiek voor bosuitbreiding in aanmerking komen wenselijk is.

Het vereenvoudigen van de administratieve procedures en het vlot en professioneel afhandelen ervan door de overheid wordt met nadruk als belangrijkste punt naar voor geschoven. De particulieren die momenteel bos aanleggen doen dit momenteel in de eerste plaats omdat het een passie is. Als de overheid haar doelstellingen ernstig neemt, moet ze deze initiatiefnemers dan ook met de beste zorgen omringen.

Thema: de (on)zin van houtproductie in Vlaanderen

I. Situering

De Vlaamse overheid kiest in het huidige beleid voor het bevorderen van bebossingen en herbebossingen met inheemse soorten. Bomen van inheemse oorsprong zijn aangepast aan ons boscysteem, aan ons klimaat en zijn geïntegreerd in het omliggende landschap. Uitheemse boomsoorten krijgen geen of minder steun omdat zij het boscysteem uit balans brengen. Bekende exoten zijn Amerikaanse vogelkers, Amerikaanse eik en de douglas-spar. Sommigen, zoals de Amerikaanse vogelkers, geven weinig kans aan de inheemse soorten omdat zij overvloedig verjongen en snelgroeiers zijn. Bovendien is het leven van de fauna en flora hier niet aangepast aan deze soorten en komt dus ook de biodiversiteit in gevaar.

Eén van de mechanismen via welke de overheid de inheemse boomsoorten stelselmatig bevoordeelt, is de bebossing- of aanplantsubsidie. Via deze subsidie voelen bosbeheerders dat zij gestuurd worden (eerder beperkt worden in keuze) in hun boomsoortenkeuze.

Privé-boseigenaars zijn overtuigd van de ecologische meerwaarde van inheemse soorten en vooral de uitermate agressieve verjonging van Amerikaanse eik en vogelkers, soorten met duidelijk ecologisch nadelige effecten, baart hun zorgen. Maar daar waar deze woekering veel minder belangrijk is, bv. op rijkere bodems en voor niet-agressieve boomsoorten, is een gematigder visie gewenst (bv. douglas, tamme kastanje en robinia). Dikwijls gaat het om boomsoorten die zeer duurzaam hout produceren en op rijkere bodems zonder te woekeren kwaliteitshout opleveren.

Het gevoel leeft dat er een kruistocht wordt gevoerd tegen alle niet-inheemse boomsoorten en dat alle exoten over dezelfde kam worden gescheurd. Er wordt niet gedacht aan bijvoorbeeld de economische rol van enkele boomsoorten. De overheid erkent nochtans de rol van hout als duurzame grondstof, en de voordelen van houtproductie in eigen land, maar doet daar veel te weinig rond.

II. Houtproductie en boomsoorten

De vijandigheid ten aanzien van niet-inheemse boomsoorten is over haar hoogtepunt. De workshopdeelnemers vermelden dat de standplaatsgeschiktheid een belangrijker criterium zou moeten zijn dan het al dan niet inheems zijn van een soort. Iedereen is het er ook over eens dat het natuurlijk niet de bedoeling is om invasieve exoten aan te planten. Er wordt wel opgemerkt dat invasief gedrag zeer plaatsgebonden is.

De workshopdeelnemers suggereren een uitbreiding van de subsidieregeling met meer boom- en struiksoorten, o.a. ook in functie van de klimaatswijziging. Bovendien dient er bij deze subsidies ook rekening gehouden te worden met de geproduceerde houtkwaliteit.

III. Houtproductie en beheerplanning

Er wordt vastgesteld dat het economische aspect in de beheerplannen onderbelicht wordt en vaak ook slecht omschreven is. Toch is houtproductie in 97% van de beperkte beheerplannen een doelstelling. Een kostendekkend eindresultaat is hierbij enkel mogelijk in oudere bossen. De houtprijzen zullen op termijn wel verder stijgen wat bosbeheerders kan motiveren om te plannen voor de toekomst. Houtverkoop is echter voor vele bouseigenaars niet het voornaamste doel.

Er wordt voorgesteld om betere gekwantificeerde richtlijnen op te stellen om de houtproductiefunctie in de beheerplannen concreter te maken. Welke houtkwaliteit moeten we nastreven in de toekomst (kwaliteitsloofhout, naaldhout, populier, energiehout,...)? Hierbij kan het ook beter zijn om de boomsoortenkeuze per bestand te bepalen op basis van het boscomplex, ook wanneer dit meerdere eigenaars omvat. Het zou moeten mogelijk zijn om op basis van verzamelde gegevens betere prognoses te maken van de Vlaamse houtproductie voor het beleid.

IV. Bosexploitatie

Houtexploitanten werken bij goed weer in bossen van het Agentschap voor Natuur en Bos, bij minder weer in bossen onder toezicht van de bosgroepen en tenslotte bij slecht weer in andere privé-bossen. Dankzij de bosgroepen is er gelukkig opnieuw meer bosbeheer. Er zijn echter nog heel veel slechte voorbeelden van houtexploitatie. De Unie Vlaamse Bosbouw (UVB), een nieuwe vereniging van tientallen bosexploitatiebedrijven, wil meehelpen om de situatie te verbeteren.

Tijdens de excursie werd heel wat nagepraat over het bosbeheerdersforum. © VBV

Wat de exploitatie van onze bossen betreft zou de erkenningsregeling voor bosexploitanten ook ingang moeten vinden in privé-bossen. Dit kan via de bosgroepen en waarschijnlijk is hieromtrent ook een wetsverandering opportuun. In 1999 waren de geesten nog niet rijp om het overal toe te passen. De meeste bosgroepen werken nu reeds enkel met erkende bedrijven.

V. Draagvlak

Dit onderwerp kreeg in beide debatsessies heel veel aandacht, er werd door de workshopdeelnemers een zeer groot belang aan gehecht.

Het brede publiek is ervan overtuigd dat er nog zeer veel natuurlijk bos is in Vlaanderen. Het publiek heeft het contact met het bos als houtproducent verloren. Ze zien een aangeplante dreef of opgesnoeide bomen als pure natuur en ze reageren vijandig op de uitvoerders van bosbeheerwerken.

In die zin vinden de workshopdeelnemers het noodzakelijk dat er een sensibilisatiecampagne wordt opgezet, en dat promotie dient zowel door de overheid als door de privé te gebeuren. Een draagvlak uitbouwen is immers een

taak van iedereen. Er moet over gepraat worden, er moet teruggekoppeld worden met de maatschappij. De vruchten van de inspanningen uit het recente verleden zijn onvoldoende geplukt. Denken we hierbij bijvoorbeeld aan de FSC-certificering van houtproducten en de erkenningsregeling voor houtexploitanten.

De workshopdeelnemers besluiten in groep dat houtproductie, ook in het park van de verenigde staten van Europa, zinnig is.

Thema: De (on)zin van beheerplannen

I. Situering

De opmaak van bosbeheerplannen, voornamelijk de uitgebreide bosbeheerplannen (UBBP), ligt vaak onder vuur. De hele procedure wordt door bouseigenaars vaak gezien als een bureaucratische weg zonder einde. De investering (zowel tijd als financieel) zijn voor de bouseigenaars heel ingrijpend. Men voelt aan dat de investeringen beter zouden worden aangewend om daadwerkelijk op het terrein beheermaatregelen uit te voeren.

Bovendien begrijpen vele bouseigenaars de relevantie en de meerwaarde niet van bosbeheerplannen. Vanuit de bosadministratie is er onvoldoende communicatie over de doelstellingen van bosbeheerplannen. Worden alle afzonderlijke bosbeheerplannen op elkaar afgestemd? Is daar een overlap tussen verschillende bossen?

Bosbeheerplannen zetten een lange termijn strategie uit voor het bosbeheer. Maar welke middelen heeft een eigenaar/beheerder om deze strategie in de loop van het proces aan te passen? Hoe flexibel zijn deze bosbeheerplannen. Bosbeheerders voelen dat de bosbeheerplannen dikwijls haaks op de economische pijler van het bosbeheer staan (men is niet langer bij machte om bv. te exploiteren bij gunstige marktprijzen). Aansluitend daarbij komt dat binnen de UBBP's er geen economische studie wordt gevraagd. Nochtans moeten volgens de Criteria Duurzaam Bosbeheer alle aspecten van het bos evenwaardig aan bod komen. Het overwicht van de ecologische functie wordt hierdoor bevestigd in het uitgebreide beheerplan.

Men kan zich afvragen of bosbeheerplannen wel de beste manier is om de bouseigenaars te stimuleren/verbinden tot een duurzaam bosbeheer?

II. De zin van een bosbeheerplan

De zin van bosbeheerplannen werd door de workshopdeelnemers niet in twijfel getrokken. Integendeel, beheerplanning is volgens velen een nuttig leerproces met interessante gevolgen: meer betrokkenheid van de bouseigenaar (particulier of lokaal bestuur) en een hoger draagvlak voor bosbeheer. Bovendien is beheerplanning noodzakelijk voor een duurzaam bosbeheer.

Het loopt echter fout met de uitgebreide bosbeheerplannen (UBBP) in Vlaanderen, omdat deze beheerplannen te weinig een werkinstrument zijn. De methodiek om ze op te stellen is te complex voor de meeste bouseigenaars en allerlei praktische hinderpalen bij het langdurige proces van het opstellen van een UBBP zorgen voor terughoudendheid. Doordat het zo complex is, schieten de UBBP soms hun doel voorbij.

III. Uitgebreide bosbeheerplannen: een langdradig proces

Bij het opstellen van een uitgebreid bosbeheerplan worden zeer veel gegevens verzameld en deze worden

eigenlijk onderbenut. Technisch gesproken wordt bij de inventaris (= nodig voor een beheerplan) eerder een methodiek gebruikt van monitoring (= nauwkeurig gegevens verzamelen om doorheen de tijd de resultaten van het beheer op te volgen). Maximaal gebruik maken van bestaande gegevens en minder, en soms zelfs andere, gegevens zelf verzamelen, zou volgens de workshopdeelnemers beter zijn.

Het langdurige proces van beheerplanning kan vlotter verlopen in grote versnipperde boscomplexen als er eerst een gebiedsvisie opgesteld wordt. Als er hiervoor geen initiatiefnemer is of in het geval van kleine geïsoleerde bossen, is dit natuurlijk niet haalbaar.

Beheerplanning kan volgens de aanwezige bosbeheerders ook vooruit geholpen worden door de complexe materie begrijpelijk te maken en de bouseigenaar te ondersteunen bij het maken van beheerkeuzes. De bosgroepen spelen hierbij een belangrijke rol.

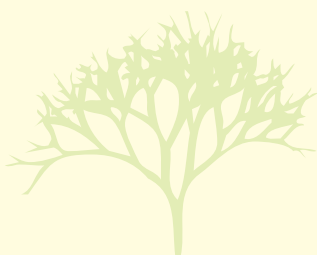
De communicatie na indiening van het beheerplan bij ANB laat volgens sommige workshopdeelnemers te wensen over. Een betere communicatie en terugkoppeling dringt zich hier op.

Alle ondersteunende initiatieven ten spijt, werd uit de discussie besloten dat de uitgebreide bosbeheerplannen te complex zijn en zo hun nobele doel voorbij schieten. Of zoals iemand gevat stelde: "dat boek is te dik". Enkele eigenaars merkten op dat er weinig doorslaggevende argumenten zijn die pleiten in het voordeel van een UBBP t.o.v. een beperkt beheerplan.

Tot slot...

De geslaagde discussievoormiddag werd afgesloten met een namiddagexcursie en drankje in Meerdaalwoud. De pas opgerichte Unie Vlaamse Bosbouw (UVB, www.uvb.be) kreeg hierbij de kans om hun vereniging voor te stellen aan het brede bosbeheerderspubliek. ■

Met dank aan allen die hun steentje bijdroegen aan het wel-slagen van dit bosbeheerdersforum.

Vervolg van pagina 8, voor de bijlage.

Vlaanderen. Heel wat processen in de natuur zijn temperatuurgevoelig, bv. de bladontwikkeling bij eik en de stuifmeelpiek bij berk. Tijdens de voorbije 20 jaar is de vliegperiode van vlinders en libellen gemiddeld met twee weken verlengd. Hoe meer de vliegperiode verlengt, hoe sterker deze soorten zich uitbreiden. Andere soorten die zich minder of niet aanpassen, lopen het risico achteruit te gaan (bv. De pad verzwakt door te korte winterslaap). Doordat sommige soorten zich meer en andere zich minder aanpassen, dreigen bovendien de voedselketen en ecologische samenhang verstoord te worden. Dat geldt bijvoorbeeld voor de bonte vliegenvanger, een van de weinige bosvogels die niet aan de beterhand is. De vermoedelijke oorzaak is dat wanneer de vogel uit Afrika terugkomt de lente hier verder gevorderd is. Daardoor mist hij de rupsenpiek, die van belang is voor het voeden van zijn jongen. Het 'Intergovernmental Panel on Climate Change' schat dat zelfs met een snelle transitie naar een 'lagekoolstofeconomie' de temperatuur wereldwijd gemiddeld met 1,5-2,5 °C boven het pre-industriële niveau zal stijgen. Daarbij dreigt op wereldschaal een verhoogd risico op uitsterven voor 20-30 percent van de onderzochte soorten, en een significante verandering van de structuur en het functioneren van de natuur.

Door de toenemende mobiliteit van mensen en goederen worden – al dan niet bewust – steeds meer soorten planten en dieren in- en uitgevoerd. De laatste vijf jaar nam het aantal uitheemse soorten in de natuur in Vlaanderen toe met meer dan 25 nieuwe soorten per jaar. Lang niet alle uitheemse soorten vormen een probleem. Hun aantal geeft wel een indicatie van het risico op nieuwe invasieve uitheemse soorten. Er bestaat geen overzicht van de kosten die de bestrijding van Amerikaanse vogelkers al met zich meebracht, maar veel bosbeheerders kunnen getuigen dat dit niet min is. Een nieuwer voorbeeld is de Chinese rots-eekhoorn die sinds enkele jaren een plaag vormt en schade aanricht aan bomen in het West-Vlaamse Dadizele. Daar wordt met man en macht getracht die snel uitbreidende populatie onder controle te krijgen, vooraleer ze zich over heel Vlaanderen verspreidt.

Wat nu gedaan?

Het is duidelijk dat we in die omstandigheden de Europese doelstelling om tegen 2010 het verlies aan biodiversiteit te

De bonte vliegenvanger overwintert in Afrika. Wanneer hij in het voorjaar weer in Vlaanderen aankomt is de lente verder gevorderd dan voorheen. Daardoor mist hij de rupsenpiek waarmee hij zijn jongen voedt. De bonte vliegenvanger is een van de weinige bosvogels die het niet goed doen. © Vildaphoto, Yves Adams

stoppen niet kunnen halen. Om een nog sneller verlies aan biodiversiteit te vermijden, is het van belang de oorzaken van de verstoringen nog grondiger aan te pakken (ruimtegebruik, emissies van stikstof, fosfor en broeikasgassen, in- en uitvoer van soorten) en via gerichte maatregelen de bedreigde soorten en leefgebieden nog beter te beschermen.

De overheid zet tal van instrumenten in om de natuur te beschermen en duurzaam te gebruiken. Positief is alvast de verhoogde participatie, niet alleen bij natuurverenigingen, maar ook bij landbouwers, bosbeheerders, jagers en de overige burgers. Uit de beperkte bosbeheerplannen blijkt alvast dat private bosbeheerders, gestimuleerd door de bosgroepen, steeds meer aandacht besteden aan de ecologische functie van hun bos (zie volgende Bosrevue). De bijdragen van de diverse actoren zijn veelal complementair en kunnen – indien ze samenhangend worden ingezet – elkaar versterken.

Om een samenhangende inzet te realiseren dient het Vlaamse natuurbeleid zijn doelen beter te formuleren (bv. welke natuur zullen we waar beschermen om het verlies van biodiversiteit te stoppen?). Slechts weinigen kunnen 'stoppen van het verlies van biodiversiteit' omzetten in de meest geschikte acties. De instandhoudingsdoelstellingen, die in het kader van de Vogel- en de Habitatrichtlijnen moeten worden vastgelegd, en de natuurrichtplannen, die voor bepaalde gebieden concrete doelen zullen bepalen, gaan in die richting. Ze zijn evenwel nog in voorbereiding. Dergelijke doelen moeten de bosbeheerder helpen in de keuze van

Vele bosbeheerders op arme zandgronden hebben met de overwoekerende Amerikaanse vogelkers af te rekenen. Dat er elk jaar minstens 25 nieuwe uitheemse soorten in de natuur in Vlaanderen worden gevonden, betekent dat er in de toekomst wellicht nog soorten zullen opduiken die dergelijke problemen veroorzaken. © Vildaphoto, Rollin Verlinde

de te nemen maatregelen. Ze geven hem ook meer duidelijkheid en zekerheid (wat moet er en wat moet er niet).

Ook de recreatieve en economische doelen van natuur- en bosgebieden moeten kwantitatiever worden geformuleerd (bv. hoeveel hout zullen we produceren, hoeveel recreatie zullen we aantrekken?). Die doelen moeten uitgaan van maatschappelijke behoeften en draagkracht van de natuur (bv. hoeveel hout hebben we nodig en hoeveel kan er duurzaam worden geoogst?). De multifunctionele verwachtingen van het bos worden steeds groter. Die doelen moeten het multifunctioneel gebruik van bos en natuur helpen optimaliseren.

Bovenstaande doelen zijn niet alleen van belang voor de beheerder op het terrein. Ze vormen ook een kapstok voor andere beleidsvelden om de oorzaken van de verstoringen van de biodiversiteit gericht aan te pakken:

- Een optimale en snelle realisatie van het Vlaams Ecologisch Netwerk en de natuurverwevings- en natuurverbindingsgebieden, in nauwe samenhang met de Vogel- en Habitatrictlijngebieden. Daarbij zijn grote eenheden natuur van belang om natuurlijke processen ruimte te geven, om een meer natuurgerichte milieukwaliteit te creëren en om de veerkracht ten aanzien van klimaatverandering te versterken.

- Verdere reductie van de stikstof- en fosforemissies. In sommige gevallen zullen bijkomende maatregelen nodig zijn om de stromen van stikstof en fosfor gebiedsgericht (bij) te sturen.

Belangrijke randvoorwaarden om het verlies aan biodiversiteit te kunnen stoppen zijn tenslotte:

- Een sterk internationaal klimaatbeleid.
- Een structurele aanpak van de instroom en de verdere uitbreiding van uitheemse soorten. Aanvullend op een preventief beleid is een permanente opvolging en beheersing van risicosoorten nodig. ■

Het Natuurrapport 2007 (360 p.) is volledig digitaal beschikbaar op www.nara.be. Je vindt er ook de gespecialiseerde brochure 'Natuurindicatoren 2007' (40 p.) en de vulgariserende brochure 'Natuur@Vlaanderen' (16 p.). Je kan deze publicaties gratis bestellen. De vulgariserende brochure vind je bij deze bosrevue. Neem ook even een kijkje op de website www.natuurindicatoren.be.

Voor wie nog meer wil weten

www.milieurapport.be

www.ipcc.ch

www.millenniumassessment.org

biodiversity-chm.eea.europa.eu/